

Gençlik Ve Spor Bakanlığı'nın Tarihsel Süreç İçerisindeki Değişim Evreleri: İnceleme

Çiğdem GÖKDUMAN¹, Fatma DEMİR²

Öz

Bu araştırmanın amacı, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın tarihsel süreç içerisinde geçirmiş olduğu değişim evrelerini kronolojik zaman diliminde sırası ile incelemek ve yapılan inceleme sonucunda elde edilen kaynakları tek bir çalışmada derleyip spor bilimi yazınına ilgili katkıda bulunmaktır. Bu nedenle çalışmada literatür taraması yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda elde edilen bulgulara göre Cumhuriyet'in ilanından önce 03.08.1909 tarihli dernekler kanununa göre 22 Mayıs 1922'de kulüplerin toplanarak oluşturdukları TİCİ kurulmuştur. 1938 senesinde 3530 sayılı kanunla Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve oluşturulan bu kurum 1986 yılında 3289 sayılı kanunla bir takım gelişmelerle yenilenecek Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü olarak ismini değiştirmiştir. 1989 yılında Gençlik Ve Spor Genel Müdürlüğü, 2011 senesinde Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlanmıştır. Merkezi ve taşra olarak bölünerek isimlerini Spor Genel Müdürlüğü, Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlüğü olarak değiştirerek aynı mevzuat ve yetkilerle görevini ifa etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Türk Spor Teşkilatı, Tarihi Gelişim

The Stages of Change of the Ministry of Youth and Sports in the Historical Process: A Review

Abstract

The purpose of this research is to examine the phases of change for The Ministry Of Youth and Sports that have been experienced through the history in the chronological time period and to contribute the literature of sports science by compiling the sources that have been obtained as a result of the review in a single study. For this reason, literature review was done in this study. According to the result of the scan, before the proclamation of the Republic, according to the law on associations dated 03.08.1909, the clubs were assembled and formed TICI On May 22, 1922. In 1938, General Directorate of Physical Education was established by the Law of number 3530 and this created institution, with the law of number 3289, changed its name as General Directorate of Physical Education and Sports by being renewed with a group of developments in 1986. General Directorate of Youth and Sports that was founded in 1989 connected to the Ministry of Youth and Sports in 2011. Divided into central and provincial, by changing their names as the General Directorate of Sports, Youth Services and Sports Provincial and District Directorate, they perform their duties with the same legislation and powers.

Key Words: Sport, Turkish Sport Organization, Historical Development

¹ Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, cigdem_sahanli@hotmail.com.

² Öğretmen, MEB, Yalova, fd53297@gmail.com.

GİRİŞ

İnsanların varoluş amaçları ile paralellik gösteren sportif faaliyetlerin etkinliğinin artması, halk tabanında geniş kitlelere yayılması ve bir faaliyetler bütünlüğü içinde kurumlaşmış başarılar elde etmesi teşkilatlanmasına bağlıdır(Turkay ve Aydın, 2007). Bir ülkeyi meydana getiren kurumların işleyişi teşkilat yapısı içerisinde süregelen düzene bağlıdır. Her bir kurum bir diğer kurumun işlemesi için dayanak oluşturmaktadır. Bundan dolayıdır ki bir ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik yapısı o ülkedeki sporsal faaliyetleri de etkilemektedir(Öztürk,1998). Aynı düşünceden hareketle ülkelerin uluslararası platformda kazanacağı sportif bir başarıların siyasi otoritelerini de etkilediği düşünülmektedir. Spor ve devletin teşkilat yapıları multidisipliner bir alanda varoluş ve yaşayış hedeflerini birbirlerine bağlayan iki temel yapı olarak düşünülebilir(Işıkgöz ve Taşkıran, 2015).

Bu temel fikirlerle birlikte Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın tarihsel süreç içerisinde geçirmiş olduğu gelişim evrelerini incelemek bu çalışmanın ana hedefini oluşturmaktadır ve bahsi geçen bu evreler aşağıdaki gibi kategorilere ayrılmış ve incelenmiştir.

1. Cumhuriyet'in ilanından yakın dönem öncesinde Türk Spor Teşkilatlanmasının yapısı.
2. Cumhuriyet'in ilanından sonra Türk Spor Teşkilatlanmasının yapısı.

1-Cumhuriyet'in ilanından yakın dönem öncesinde Türk Spor Teşkilatlanmasının yapısı

Cumhuriyet öncesinin ilk spor örgütlenmesi 17 Mayıs 1903'te İstanbul Futbol Birliği olarak oluşturulmuştur(Turkay ve Aydın, 2017). Oluşturulan bu birliğe 1909 sayılı dernekler kanununa göre kurulmuş olan Galatasaray, Kadıköy, Elpis, Moda, Fenerbahçe, Strugglers, Yasson, Dark spor kulüpleri dahil olmuşlardır. Birliğe üye olan spor kulüpleri herhangi bir yasaya bağlı olmaksızın kendi aralarında özel bir sözleşme hazırlayıp imzalamışlardır. Bu örgüt sadece maç düzenleyen bir örgüttür ve ülkenin o dönemde sporsal bir teşkilatlanma örneği göstermesi bakımından önemli bir girişimdir(Ekenci ve Serarslan, 1997).

Cumhuriyet öncesi dönemde oluşturulan spor teşkilatlarından bir diğeri Osmanlı Milli Olimpiyat Komitesi'dir ve 1909 yılında kurulmuştur. Varlığını uzun süre devam ettiremeye de Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin başlangıcını oluşturmaktadır. 1910 yılında İstanbul Futbol Kulüpleri ligi oluşturulmuş, 4 yıl sonrasında kapanmıştır(Sümer, 1990). 22 Mayıs 1922 tarihinde resmi olarak kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı; Altınordu, Beylerbeyi, Darüşşafaka, Anadolu, Bakırköy, Fenerbahçe, Hilal İdman Yurdu, Nişantaşı, Süleymaniye, Türkgücü, Vefa, Üsküdar, Beşiktaş Union ve Galatasaray kulüplerinin toplanıp birleşmeleri ile tüzel kişiliğini oluşturmuştur. TİCİ'nin oluşumunu devlet desteklemiş ve bu oluşumla birlikte yeni yeni kurulmakta olan Türkiye 1924 Paris Olimpiyat Oyunları'na ilk kez davet edilmiştir(Sümer, 1990).

2-Cumhuriyet'in ilanından sonra Türk Spor Teşkilatlanmasının yapısı

Cumhuriyet'in ilanından tek parti döneminin bitimine kadar Türk Spor Teşkilatlanmasını üç ana bölümde ele alabiliriz. Bunları; Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, Türk Spor Kurumu ve federal spor yönetiminin devletin himayesine geçmesi olarak inceleyebiliriz

İlk ulusal örgüt olan TİCİ, Anadolu'da bulunan kulüplerin birleşmesi ile oluşan, merkezi bir teşkilata sahip olan bir kuruluştur ve devlet yönetimine karşı özerkliğe sahipti(Fişek, 1980). Özerk yapısı, birçok spor kulübü ve branşını içerisinde barındırması ve ülke geneline yayılan teşkilat yapısı ile modern spor yönetimi örneğini teşkil ettiği söylenebilir(Fişek,1980).

Bu özerk teşkilatın mali bakımdan yaşadığı sıkıntılar ve devlet yönetimine karşı meydana gelen olumsuzluklar karşısında gerekli otoriter davranışlar sergilememesi neticesinde 8. Olağan kongresinde dağılmış ve yerini kendine özel bağlı organları olan Türk Spor Kurumu'na devretmiştir(Gül, 2008).

Türk Spor Kurumu yılda iki kez toplanmaktadır ve bu toplantılarda çalışma şekli ve mali hesaplar denetlenmektedir. Kuruluşundan sonra yapılan büyük kongrede toplanan üyelerin üçte ikisinin varlığı ve mevcut çoğunluğun onayı ile Türk Spor Kurumu'nun Nizamnamesinde değişiklik yapılabilmektedir(Kılıç,2013). O dönemde tek parti olan CHP hükümeti sporla daha yakından ilgilenmiş ve sporu kişinin/kişilerin tekelinden çıkarıp memleket meselesi ve vazifesi şekline dönüştürmüştür(Kılıç,2013)

Bahsi geçen düşüncelere özellikle 8. Olağan kongresinde yer verilmiştir ve bu kongrede sporun sadece başarı amaçlı değil sağlık için de yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Sporun halka yayılması için gerekli adımların atılması zorunlu tutulmuştur(Kılıç,2013).

Bu tür çalışmalarla sporun gelişimi sağlanmış yeni kulüpler kurulmuş, eski sporlar gün yüzüne çıkarılmış, Türk sporunun tarihsel açıdan incelenmesine başlanmıştır. Fakat tüm bu gelişmelerden sonra tek partinin himayesinde olan Türk sporu da hükümetin tek partili çalışmalarının etkisinde kalarak siyasallaşmıştır. Sporcular, spor yapmanın da ötesinde parti üyeliği ile devam eden siyasal bir hareketin içerisinde bulmuşlardır kendilerini(Atabeyoğlu, 2001).

Sonuç olarak, sporun bu denli siyasal bir harekete dönüşmesinden rahatsız olan Atatürk, Türkiye'de sporu siyasetin elinden alarak devlete teslim etmek amacı ile 27 Haziran 1938 tarihinde 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu'nu çıkartmıştır. Yeni kanunla birlikte yurdun dört bir yanında spor aracılığı ile gençliğe ulaşılması hedeflenmiş ve ulus bilincini bir görev olarak üstlenen gençliğin teşkilat yapısının oluşturulması da kanunun hedefleri arasına girmiştir(Yetim,1991).

1938 Yılında kurulan ve merkezi yönetim anlayışını benimseyen bu kuruluş Türk Spor Teşkilatının işleyişini 1986 yılına kadar sürdürmüştür(Bayansalduz, 2003).

3 Kasım 1969 tarihinde o dönemde başbakan olan Süleyman DEMİREL'in, o dönemin cumhurbaşkanı Cevdet SUNAY'a sunmuş olduğu bakanlar kurulu üyelerinin arasında Gençlik ve Spor Bakanlığı olan yeni bir bakanlık sunmuştur. Aynı zamanda Beden Eğitimi ve İzcilik Müdürlüğü'nün Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü ile Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlanması ile ilgili

teklifini cumhurbaşkanına sunmuş ve Cevdet SUNAY ise 6 Şubat 1970 tarihinde bu teklifi onaylamıştır. 24.01.1989 tarihli, 356 KHK ile Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne dönüştürülmüştür(Turkay ve Aydın, 2017).

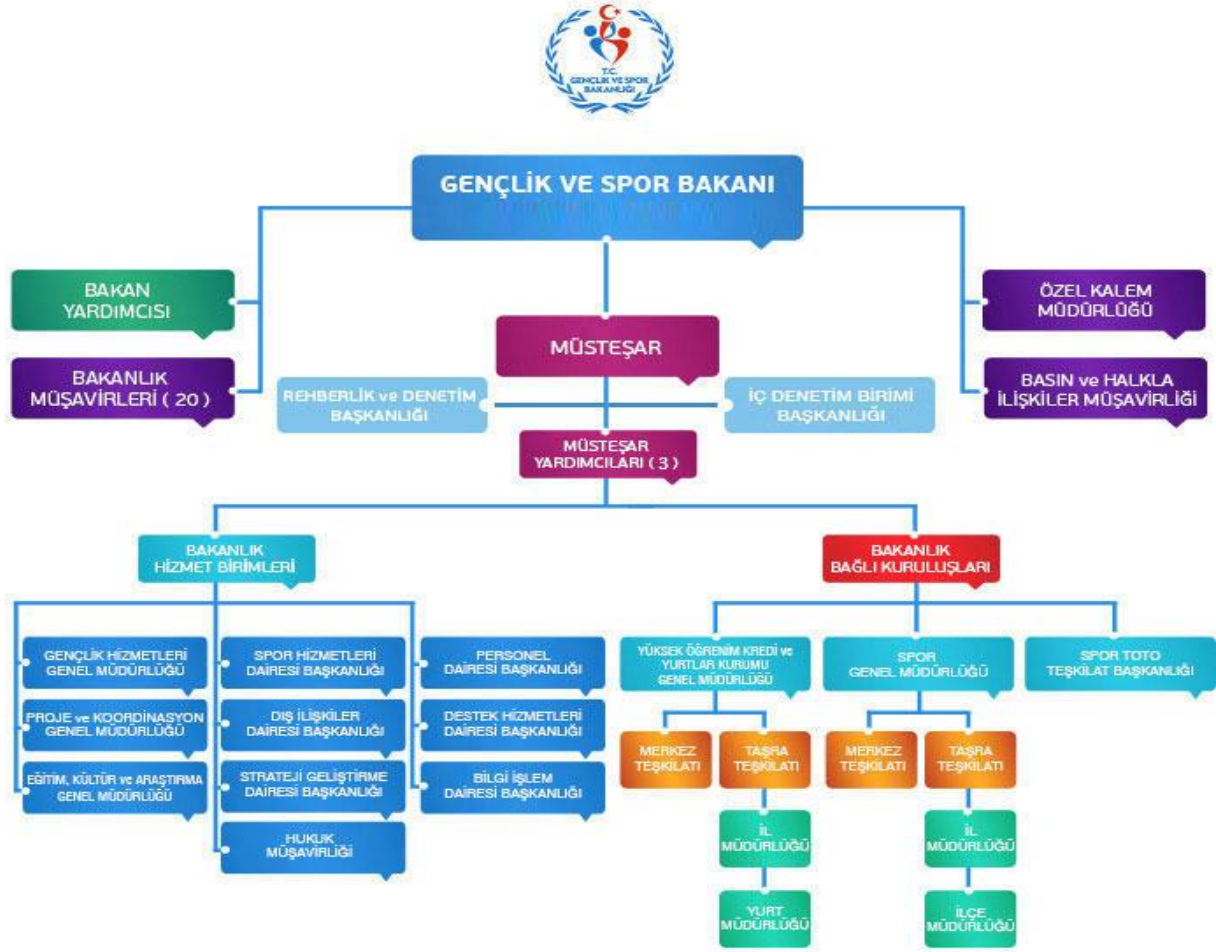
Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra oluşturulan anayasalar içerisinde sadece 1982 anayasası içerisinde spordan bahsedilmiştir. Yapılan bu anayasa içerisinde spor ile ilgili iki hüküm bulunmaktadır. Birinci hüküm Gençliğin korunması ile ilgili iken, ikinci hüküm ise sporun geliştirilip yayılması ile ilgilidir(Doğar, 1994).

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne dönüştürülen spor teşkilatı, 2680 sayılı kanunun bakanlar kuruluna verdiği yetki ile 13 Aralık 1983 gün ve 174 sayılı Bakanlıkların kuruluş ve görevleri hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname ile Milli Eğitim ve Gençlik Spor Bakanlığı olarak yeniden kurulmuştur.

Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü'nün ismi Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü olarak 3289 sayılı kanundaki bir takım düzenlemeler ile değiştirilmiştir.

Bu düzenlemeye göre Genel Müdürlükte bulunan merkez birimlerinin arasına Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı eklenerek, Genel Müdürlükte bulunan sürekli kurulları Gençlik ve Spor Şuraları oluşturulup sayısı dörde olarak belirlenmiştir. 3289 ve 3703 sayılı kanunda bulunan federasyon başkanlarının seçim yolu ile belirlenmesi, spor federasyonlarının da özerk ve demokratikleştirme çalışmaları 3461 sayılı kanunla başlamıştır. 1993 senesinde spor federasyonları başkanlarının seçim yolu ile göreve başlamasına yönelik yönetmelik çıkartılıp uygulanmaya konmuştur(Gül,2008).

Gençlik ve Spor Bakanlığının kurulması; 6223 sayılı Kanun gereğince Bakanlar Kurulu tarafından 3/6/2011 tarihinde 638 nolu kanun hükmünde kararname ile kararlaştırılmıştır. Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı, Gençlik ve Spor Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir ve bu kararname ile 3289 sayılı kanunda yer alan "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü" ibaresi "Spor Genel Müdürlüğü" olarak değiştirilmiştir(SGM,2019).

Kaynak: www.gsb.gov.tr

Bu tablodan da anlaşılacağı üzere gençlik ve spor bakanlığında en yetkili kamu görevlisi bakanıdır ve ondan sonra gelen yetkili müsteşardır. Bakan ve bakanlık adına bakanlığın politika ve amaçları doğrultusunda bakanlıkta bulunan birimlere gerekli emirleri verir ve görevlendirmesini yapar. Sorumlu olduğu kişi ise bakanıdır. İki müsteşar yardımcısı mevcuttur(GSB,2019).

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın merkez teşkilatında müsteşar ve müsteşara bağlı iki müsteşar yardımcısı bulunmaktadır. Bakanlığa bağlı hizmet birimlerini ise; Dış İlişkiler dairesi, Destek Hizmetleri Dairesi, Bilgi İşlem Dairesi, Personel Dairesi, Spor Hizmetleri Dairesi, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlıkları ile Özel Kalem Müdürlüğü, Eğitim, Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü, Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Rehberlik ve Denetim Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği ve son olarak Hukuk Müşavirliği oluşturmaktadır(GSB,2019).

6223 sayılı kanun gereğince 638 sayılı kanun hükmünde kararname ile bakanlar kurulunca 3/6/2011 gün kararlaştırılan

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın görevleri ilgili;

“Gençlerin kişisel, fiziksel ve sosyal gelişimine destek veren faaliyetler sunarak, onların kendi potansiyellerinin farkına vardırıp bu potansiyelleri gerçekleştirmelerine olanak sağlamak veya önerilerde bulunmak. Gençlik ile ilgili tüm kurumların işbirliği içerisinde çalışması için gerekli adımları atmak. Gençlerin ihtiyaçlarına cevap verebilmek için sunulmakta olan hizmetler ile ilgili çeşitli araştırmalar yapmak. Gençlere ihtiyaçları doğrultusunda gerekli rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini vermek. Gençlerin çalışmaları ve projeleri ile ilgili esasları belirleyip bu projeleri desteklemek ve denetlemek. Gençlerin Spor faaliyetlerinin yaygınlaşmasını sağlamak ve teşvik etmek. Gençlik ve Spor Bakanlığı'na verilen görevleri yerine getirmek.“ belirtilebilir(GSB,2019).

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın Sorumluluk ve Yetkileri ile ilgili;

Yöneticiler, görevlerini ilgili mevzuata, planlara ve performans ölçütlerine, belirtilen hizmet kalite standardına göre yerine getirirken hiyerarşik yapıda bulunan üst birimlerine karşı sorumludurlar.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın her kademesindeki yöneticiler gerekli sınırlar belirlenip yazı ile belirtildikten sonra yetkilerinin belirli bir bölümünü diğer kademelere devredip çeşitli araçlarla duyurulabilirler.

Bakanlık, gerekli koordinasyonu sağlamak ve kaynak israfının önüne geçmek amacı ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ile mevzuata uygun tedbirleri alıp işbirliğini yapmakla yetkilidir. Ayrıca bakanlık kanunla belirtilen ve sorumluluğu altına giren konularda idari düzenlemeler yapabilir.

SONUÇ

İnsanlığın var oluşu ile başlayan ve hayatta kalmanın bir gerekliliği olarak varlığını ortaya koyan spor, insanların bir araya gelerek oluşturdukları toplulukların sosyal ve kültürel ortamlarında şekillenerek devam etmiştir(demirci,1986). Toplulukların oluşturduğu toplumlar, dayanışma içerisinde kurumları ve devletleri meydana getirmiştir. Bir birleri ile bir bütünlük içinde hareket eden spor ve toplum etkileşim içindedir ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmaktadır(Yetim,2000). Sportif faaliyetlerin halka yayılıp yoğun bir etkinlik olarak yapıldığı toplumlar gelişmeye açık toplumlardır. Bu bağlamda spor toplumların yapmaları için bir zorunluluk olarak düşünülebilir (Gök ve Sunay, 2010). Ayrıca spor fiziksel gelişimin yanında insan kişiliğine ve karakterine katkı sunan, genel eğitimin yardımcı bir etkinliği olarak da tanımlanmıştır (Dinç, 2018).

Hem bir eğitim aracı olarak görülen hem de toplumsal sağlığın önemli unsurlarından birisi olarak belirtilen sporun halka yayılmasını teşvik eden yönetimlerin toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilen, kaliteli yaşamayı hedefleyen spor yönetimi teşkilat yapısına sahip olmaları gerekmektedir(Sunay,2003). Belirtilen düşünceden hareketle sporun ilk olarak temelde çocukluktan başlayarak diğer yaş gruplarına yaygınlaştırılması hedeflenmelidir. Bu bağlamda anayasamızda 59. Maddede bu konu ile ilgili hüküm belirtilmiştir: "Devlet her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder."

KAYNAKLAR

- Atabeyoğlu,C.(1985). *Tanzimattan Cumhuriyete Spor*. Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, c: 6, s:1475-1500
- Atabeyoğlu,C.(2001). *Sporda Devlet mi? Devlette Spor mu?*,Türkiye Milli Olimpiyatlar Komitesi Yayınları.2001.
- Bayansalduz, M. (2003). *Türk Spor Yönetiminde Finansal Kaynak Sağlama Çabalarının Değerlendirilmesi*. Milli Eğitim Dergisi, (160), 51-59.
- Demirci, N. (1986). *Sporda yönetim-teşkilatlanma ve organizasyonlar*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Dinç, A. (2018). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Sosyalleşme Ve Psikolojik Sermaye Düzeyleri*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. S:2.
- Doğar,Y. (1994). *Türk Spor Yönetiminde Ademi merkezileşme Eğilimleri*, M. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Ekenci,G. ve Serarslan,M.Z. (1997). *Gelişim Aşamaları Bakımından Türk Spor Teşkilatı ve Değerlendirmesi*. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. Cilt: 2(3): 72 - 81
- Fişek, K. (1980). *Spor Yönetimi*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fak. Yay. Ankara
- Gök, Y. ve Sunay, H. (2010). *Türkiye ve Fransa'da Uygulanan Spor Yönetiminin Kamu Yönetimi Açısından Karşılaştırılması*. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 8(1), 7-16.
- Gül, Ç. (2008). *Türk spor teşkilatının sorunları ve yeniden yapılanması*. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Işıkgöz, E. ve Taşkıran, Y. (2015). *AB'ye Üyelik Sürecinde Türk Spor Yönetiminde Desantralizasyon*. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:7.
- Kılıç,M.(2013).*Tek Partili Dönemde Türkiye'de Modern Sporun Teşekkülü*. Tarih Okulu, İlk bahar- yaz. (14):s.27-53
- Özmaden, M.(2010). *Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı (TİCİ) dönemi milli ruh ve milli temsil, siyasi ve milli propaganda ile ülkeyi tanıma-tanıtma çabaları*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. Cilt: 7(1).
- Öztürk F.(1998). *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*. Bağırhan Yayınmevi, s.5,13, Ankara 1998.
- Sunay, H. (2003). *Türk spor politikasına analitik bir bakış*. Spormetre, 1(1), 7-13
- Turkay,H. ve Dursun A.,(2017). *Bir İnceleme: Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Spor Örgütlenmesi*. Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi, Kış (16),179-189
- Yetim, A. (1991). *"Atatürk'ün Spor Politikası"*, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(1), s.1 9

Yetim A.(2000). *Sosyoloji ve Spor*. Topkar Matbaacılık, Ankara 2000.

<http://www.gsb.gov.tr/Sayfalar/35/10/TeskilatveGorevleri>. Erişim Tarihi: 19.03.2019

<http://www.gsb.gov.tr/BakanlikHizmetBirimleri/> Erişim Tarihi: 19.03.2019

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.638.pdf> Erişim Tarihi: 19.03.2019